
НОВИЙ ПОГЛЯД НА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВУ ОХОРОНУ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА

Рецензія на монографію Є.С. Ковалевської
«Кримінально-правова охорона військового майна
за ст.ст. 411 та 412 КК України»

Військово-політична ситуація у світі, воєнні конфлікти, громадянські війни, страйки, заворушення підвищують роль державних військових формувань для підтримання миру та безпеки, захисту територіальної цілісності держави. Відповідно до ст. 3 Закону України «Про оборону України» підготовка держави до оборони в мирний час включає забезпечення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами. Тобто, однією з умов боєздатності військових формувань є забезпечення військ зброєю, боєприпасами, військовою та спеціальною технікою, транспортними засобами та іншим військовим майном.

Значну шкоду боєздатності військових формувань будь-якої держави, у тому числі й України, спричиняє злочинність у військовій сфері, рівень якої у нашій країні залишається досить високим. Ефективність протидії такій злочинності залежить від багатьох чинників, які потребують постійного аналізу у зв'язку зі змінами політичної ситуації у країні, економічних умов, норм законодавства, державної політики у сфері оборони держави. Одним із таких чинників є правильність кримінально-правової оцінки суспільно-небезпечних діянь, вчинених у цій сфері, а також теоретична та практична розробка питань кримінальної відповідальності за військові злочини. Тому актуальною є книга Є.С. Ковалевської «Кримінально-правова охорона військового майна за статтями 411 та 412 КК України»¹, яка є першим в Україні монографічним дослідженням питань кримінально-правової охорони військового майна за вказаними статтями.

Усебічному висвітленню досліджуваної автором проблематики сприяє чітка та логічно обумовлена структура роботи.

Так, у першому розділі монографії «Поняття та генезис кримінальної відповідальності за знищення або пошкодження військового майна» автор ґрунтовно досліджує витoki кримінальної відповідальності за знищення та пошкодження військового майна на українських етнічних територіях, їх зміну під впливом часу та державно-політичного устрою, обґрунтовує соціальну обумовленість кримінальної відповідальності за злочини, які передбачені статтями 411 та 412 КК України, їх суспільну небезпечність.

¹ Ковалевська Є.С. Кримінально-правова охорона військового майна за статтями 411 та 412 Кримінального кодексу України: моногр. / Є.С. Ковалевська ; [заг. ред. В.К. Матвійчук]. – К. : ВД «Дакор», 2014. – 212 с.

У другому розділі роботи «Кримінально-правова характеристика складів злочинів умисне та необережне знищення або пошкодження військового майна (ст.ст. 411 та 412 КК України)» чітко та комплексно проаналізовані елементи складів цих злочинів. Використовуючи та розвиваючи погляди українських та зарубіжних дослідників кримінального права, підкріплюючи власним доробком на основі проаналізованої емпіричної бази, автор виводить оновлені й конкретизовані визначення понять знищення та пошкодження військового майна, розкриває суть їх взаємовідношення, що в подальшому може бути використано у правозастосуванні, теоретичній та прикладній розробці загальнокримінальних питань відповідальності за знищення або пошкодження майна.

Необхідно відзначити ґрунтовний системний аналітичний підхід автора до визначення суб'єкта складу злочинів, передбачених ст.ст. 411 та 412 КК України. В монографії розкривається питання впливу фактів незаконності прийняття особи на військову службу та непридатності до військової служби в момент вчинення військового злочину на визнання особи суб'єктом військових злочинів, які були фрагментарно розроблені та мали неоднозначно висвітлені в кримінально-правовій літературі. Серед зауважень з цього питання треба зазначити, що в монографії не розглядаються проблеми притягнення до відповідальності за знищення або пошкодження військового майна цивільних осіб, які займають керівні посади у військових формуваннях (посади, які раніше підлягали заміщенню лише військовослужбовцями), в тому числі посади, на яких діяльність посадових осіб є визначальною для боєготовності військових формувань та спроможності їх виконувати конституційні завдання та функції.

Третій розділ монографії «Спеціальні питання кримінальної відповідальності за умисне та необережне знищення або пошкодження військового майна (ст.ст. 411 та 412 КК України)» присвячений аналізу кваліфікуючих ознак складів злочинів, передбачених ст.ст. 411 та 412 КК України, особливостей кваліфікації цих злочинів, а також порівняльно-правовому дослідженню норм кримінального законодавства зарубіжних країн у цій сфері.

Окремої уваги заслуговує висвітлення в роботі питань кримінально-правової кваліфікації військових злочинів з огляду на їх складність та неоднозначність, а також відсутність правил кримінально-правової кваліфікації, які б були закріплені у законодавстві. На практиці правоохоронні та судові органи здійснюють таку кваліфікацію, керуючись традиційними підходами, у тому числі і такими, що сформувалися ще за радянських часів. Звичайно таким же чином здійснюється й кримінально-правова оцінка суспільно-небезпечних діянь, що вчинені у військовій сфері. Аналіз практики застосування статей розділу XIX Особливої частини КК України свідчить про наявність чисельних проблем, які виникають у правозастосовних органів з питань кримінально-правової кваліфікації. Серед таких питань, у тому з числі з перспективою проведення наукових досліджень, наприклад, залишається відмежування військових злочинів від суміжних з ними злочинів. Саме тому висновки та пропозиції автора щодо здійснення кваліфікації військових злочинів, їх від-

межування один від одного, вирішення питань кваліфікації діянь, які містять ознаки кількох злочинів, які ґрунтуються на чинному законодавстві та сучасній правозастосовній практиці мають практичну та наукову цінність.

Крім того, схвалення заслуговують послідовність та системність у викладенні результатів дослідження, так і широкий аналіз правозастосовної практики, детальність проведених експертних опитувань та інформативність аналітичних довідок, складених за результатами таких опитувань.

Теоретичні і прикладні висновки та пропозиції, які висвітлені в монографії Є.С. Ковалевської, свідчать про системність та завершеність дослідження проблем кримінальної-правової охорони військового майна від знищення та пошкодження за статтями 411 та 412 КК України. Монографія буде корисною для студентів і курсантів, викладачів, науковців, а також осіб, які застосовують кримінальне законодавство на практиці.

Заступник директора Департаменту – начальник відділу
організації представництва в юрисдикційних
органах та претензійно-позовної роботи
Департаменту правового забезпечення
Міністерства оборони України,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
полковник юстиції

О.М. САРНАВСЬКИЙ